

Vegyes közlemények.

— **Kinevezés.** A nagyméltóságú vallás- és közoktatási m. kir. miniszterium a Nemzeti Múzeum könyvtárában üresedésbe jött segédi (assistensi) állomásra, néhai gróf Széchenyi Ferencz alapító levele értelmében gróf Széchenyi Kálmán javaslatára, ifj. Dr. Szinnyei Józsefet nevezte ki.

Adalék Krumpachi Lőrincz hazánkfia XV. sz. könyvtárához.

A körmöczbányai plébániaegyház könyvtárában van a XV-ik sz. vége óta Magister Paulus de Sancta Maria burgosi püspöknek, Nicolaus de Lyra Jób könyve fölötti magyarázataiba irt adalékainak egy kézírata, mely Ipolyi leírása szerint (»Egy középkori plébános könyvtára« a Magyar Könyv-Szemlében, I. 1876. p. 233. 234.) XV-ik századbéli folio alakú papír-codex, új goth irással és szépen festett initiálisokkal; a szövegben olvasható hiteles jegyzet tanúsága szerint iratási ideje az 1471-ik esztendőre esik. Kötése csinos s a boritéktáblákon a következő goth minusculákkal irt egykorú inscriptiókat találjuk: *Hic liber est magistri Laurentii de Krumpach*; továbbá: *Liber ecclesiae b. Mariae V. in crempnicio*.

A kézirat első birtokosa hazánkfia Krumpachi Lőrincz a bécsi egyetemen végezte tanulmányait, liberalium artium magisterre és theologiae baccalaureussá lett és 1468-tól 1471-ig a pozsonyi egyetemen tartott hittudományi előadásokat. Végrendelésében könyveinek egy részét barátainak és a bécsi egyetem bölcsészeti karának hagyományozta, a mint azt Schier (Memoria Academiae Istropolitanae. 1724, p. 26. 27.) a bécsi egyetem bölcsészeti karának jegyzőkönyveiből bizonyítja: »acta anni MCLXXIII. ad festum B. Martini Episcopi et Confessoris diem

tradunt: Decanus praesentavit ad congregationem quinque libros ex testamento Venerabilis olim Viri Magistri Laurentii de Krumpach testatos Facultati artium sub hac forma, quae habetur in eius testamento: Item Alfonso de Toletto lego ad librariam Facultatis artium Wyenne, ita tamen, quod si Magister Thomas Scherdinger de Krems, qui eum mihi subspe recuperationis vendidit, cum habere vellet, Facultas sibi pro quatuor florenis vendat. Item lumen animae ethophilogium (opus Jacobi Magni Erem. Aug.) lego ad eandem librariam, ita tamen quod Magister Petrus (Götfart) de Corona illis libris, usque vixerit, utatur, si voluerit, ad beneplacitum suum. Item duos libros in Academia unum rubeum et alterum pergamenum lego ad facultatem, ita tamen, quod in bono eis utantur, qui voluerint uti. Item casus summarios lego Magistro Petro de Corona, ita quod post mortem det ad librarium Facultatis artium Wiennae vel ad librariam Kremniciae. Haec forma continetur in testamento eius. Neque Petrus amici et popularis sui ultimae voluntati defuit; quia ibi (prosequuntur acta) placuit Magistro Petro quod omnes isti libri catherentur, sic tamen, si contingeret cum unō aut pluribus indigere, quod Facultas ei concedat ad usum. Et isti libri commissi fuerunt librario et Decano, ut catherentur sub expensis Facultatis.« Az itt közlött adatok több tekintetből érdekesek. Nemcsak arra engednek következtetni, hogy Krumpachi Lőrincz és Götfart Péter) hazánk-fiai és bécsi egyetemi tanárok jó barátságban éltek egymással, hanem azt is bizonyítják, hogy Krumpachi Lőrincz 1473-ban több könyvön kívül, melyet a bécsi egyetemi bölcsészeti kar könyv-

¹⁾ Valószínűleg azonos Brassai Péter (Petrus de Corona) mesterrel, ki 1456—1474 közt a bécsi egyetemen mint a bölcsészeti kar tanára több bölcsészeti disciplinát tanított s 1460-ban sz. Vazulnak »Ad Virtutes Exhortatio« czimű — jelenleg a mólki könyvtárban levő — munkáját másolta. (Magyar Könyv-Szemle. 1880. 249 1)

tárának hagyott, legkevesebb egy²⁾) könyv kéziratot a körmöczbányai plébánia könyvtárának testált. Végre kitünik, hogy 1473-ban Körmöczbányán a plébánia könyvtárán kívül más könyvtár nem volt (máskülönben nem írhatta volna Krumpachi Lőrincz: ad librariam Kremniciae) és, a mi a fődolog, hogy a körmöczbányai plébánia könyvtára legkésőbbben 1473-ban már fennállott.

A. 7.

— Adalék Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtárhoz.« A Nemzeti Múzeum könyvtára újabban megvásárolta: »Az öt szabad királyi városoknak felső Magyarországon keresztényhitről való vallás tétele« című Kassán 1634-ben nyomtatott munkát, melyből ekkorig csak egyetlen egy példány ismeretes, s ez is a British Múzeum könyvtárában van, hova a Nagy István-féle gyűjteménnyel List és Franke lipcei könyvárusoktól jutott. A könyv címét Szabó Károly kitünő bibliographusunk, List és Franke catalogusa után hiányosan közli, mivel magát a példányt nem láthatta. Érdekesnek tartjuk azért itt a könyv teljes címét közölni, mely következő:

Az Öt Szabad Királyi Városoknak felső Magyar Országban; Cassának, Lőtsének, Bártphának, Eperjesnek és Szibinnek, Keresztyéni tudományról és hitről való Vallastetele. Melybe adattatott az bodog emlekezetü Ferdinand, királynak; 1549. esztendőben. Es három nyelven. De ákul, Németül, Magyarul kinyomtatott Cassan, Schultz Danielne Typographiájába. 1634. esztendőben. 4-r. A—C = 2 $\frac{1}{2}$ ív = 10 sztan levél. Elül: címlap, az io akaro olvasonak, három számozatlan levél; végén: »Kinek Egyedül Legyen Dűcsősege« és fametszet. A Magyar Nemzeti Múzeum példánya teljesen ép.

Közli Majláth Béla.

²⁾ A »mult nyáron a körmöczi plébánia egyház kéziratait újból átvizsgálván, a »Tractatus de Vita Spirituali J. Gerson Cancellarii Parisiensis« című kézirat borítéktábláján a következő XV. századi feljegyzés találtam: »Iste liber est magistri Laurencii« Valószínű, hogy ezen Lőrincz mester nem más mint Krumpachi Lőrincz, kitől eszerint a körmöczi egyház két kéziratot bir.

— **Árpádkori oklevél vásárlás.** A múzeumi könyvtár oklevél-gyűjteménye vásárlás útján 15 árpádkori oklevéllel gyarapodott, melyekből hár om kiadatlan. Az oklevelek a dunántúli megyékre vonatkoznak s a Rummy-család levéltárából valók. Felhívjuk rájuk történetbuváraink figyelmét.

— **A Fáy-féle könyvtárt,**¹⁾ mely tudósaink előtt régi jó hirben van, megvette Horovitz Fülöp derék veterán antiquariusunk s így biztos kilátásunk van, hogy a gyűjtemény a hazában fog maradni. A gyűjteményből a Nemzeti Múzeum könyvtára megvásárolta a következő történeti becsű kéziratokat: 1. *Repraesentatio status cath. Com. Pest circa edictum Tolerantiae. 1782.* 2-rét, egy kötet. 2. *Kovachich M. G. Defensio Patriae deductione status exercitationis in Hungaria illustrata et excelsae deputationi regnicolari art. IV. 1808. exhibita.* 2-rét, egy kötet. 3. *Responsum.* 2-rét, 1 kötet. 4. a) *Megyeri Zsigmond* levelei gróf Zrinyi Miklóshoz. 129 l. Másolat. *b) Zrinyi M. Hadtudománya.* *c) Tacitus* Annaleseinek fordítása. 4-rét, egy kötet. 5. *Callimachi experientis ad Innocentium pontificem de bello inferendo Turcis oratio.* XV. sz. kézirat. 4-rét, egy kötet. 6. *Acta obsidionis Eperjesiensis anni 1704.* 4-rét, 1 kötet. 7. a) *Relatio historica über Acta revolutionis seu Kriegsgeschichten mit k. Majestät Soldaten als Kuruzen und Turchen sowohl Tartaren. 1604—1606.* 4-rét. *b) Jura civilia et consuetudines antiquae liberarum Civitatum in regno Hung. constitutarum et existentium.* *c) Jura civilia et consuetudines septem liberarum civitatum in regno Hung.* XVII. sz. másolat, egy köt. 8. *Maróthy György* kézikönyve: *De urbe Roma, de religione romanorum, de nuptiis etc.* XVIII. sz. kéz. 1 köt. 9. 1) *Novum iudicium simplex.* *b) Procuratoria constitutio* és hasonló formulárek Rákóczy Gy. idejéből és besztercei articulusok 1661-ből. XVII. sz. másolat. 2-r., 8 l. *c) Testamentum Joannis Calvinii.* XVII. sz. másolat. 2-r., 2 l. *d) Boér Miklós* armalis levelének mása 1667-ből. XVII. sz. másolat.

¹⁾ E könyvtárról épen most vesszük Horovitz Fülöp antiquariusnak »Antiquariusi Értesítő« cím alatt megjelent jegyzékét, mely 16 nyolczadrét lapon e könyvtár hungaricait ismerteti. E könyvjegyzékre felhívjuk a hazai könyvtárak és könyvgyűjtők figyelmét
Szerk.

2-r., 5 l. e) A fogarasi kapitányoknak s udvarbiráknak tiszteket megkülönböztető circumscribáló s meghatározó instructiók. XVII. sz. másolat. 2-r., 3 l. (Szilágyi Sándor szerint kiadatlan) f) Különböző latin formulárék Bethlen Gábor, Apaffy Mihály idejéből. XVII. sz. másolat. 2-r., 8 l. g) Inscriptio arcis Fogaras in rationem ill. Principissae dominae Annae Bornemissa. XVII. sz. másolat. 2-rét, 2 levél, 1 kötet. 10. Joannis Rezik theatrum Eperjesiense seu historia Ianiana Karaffa de ann. 1687. autograph. 4-r., 1 köt. 11. Babocsay Izák. Idők bizonyosága avagy sok nyomoruságot kóstolt hegyaljai tractusok, nevezetesen pedig rongyolott Tarczal városának elfolyt bizonyos esztendőknék gonoszságairól emlékeztető panaszolkodása. Egykorú másolat. 4-r. 1 köt. 12. Lombard sz. Ábrahámi Mihály. Confessio fidei christianae secundum unitarios inter quatuor in Transylvania religiones receptas numerata. Dobai Székely Samu gyűjteményéből. XVII. sz. másolat. 4-r., 1 köt. 13. Liber memorabilium occurrentiarum hujus urbis residentiae M. Varadiensis an. 1737—79. concinnatus. 2-r., 1 köt. 14. Sinay Miklós, depr. tanár praelectiói 18 kötetben. 15. Maróthy György Albuma. 1735. Érdekes bejegyzésekkel. 8-r., 1 köt. 16. Album G. és K. betűkkel. XVIII. sz. kézirat. 8-r., 1 köt. 17. Magni Georgii Maróthy. Thesaurus nominum doctissimorum virorum 1656. Együvé kötve. 8-r., 2 kötet. 18. Kollár Adami: Epistola ad Samuelem Székely de Doba. 1762. 1) Eruditorum Lipsiensium de hoc Kollariano libro. (de originibus regum Hung.) 2) Epistola Steph. Péchy ad Kollarium 1765. 3) Epistola Kollarii ad Sam. Székely 1765. 4) Epistola Koll. ad S. Székely 1762. 5) Alia ad eundem 1762. 6) Alia ad eundem 1762. 7) Alia ad eundem 1764. 8) Epistola Sam. Székely ad Kollarium 1764. 9) Epistola Kollarii ad S. Székely 1765. 10) Epistola S. Székely ad Koll. 1762. 11) Ejusdem ad eundem 1762. 12) Detto 1762. 13) Epistola Kollarii ad Székely 1765. 14) Ejusdem ad eundem 1765. 15) Paragraphi per deputationem regnotenus ordinatam ex libro Adami Kollár 1764. typis editi et excerpti et excelsis Proceribus ac Statibus regn. Hung. exhibiti. 16) Quatuor Epistolae S. Székely ad Koll. de a. 1762. 17) De novo seu Gregoriano Calendario quae ex tabulario adnotavit Valentinus Hortensius senior fraternitatis. 8-r., 2 köt. 18) Magyar Szakács,

könyv a XVII. századból. 4-r., 1 köt. Felhívjuk ezekre tudósaink figyelmét.

— **Deák Ferencz egy eredeti német levele 1869-ből.** Dr. Vidéky Ferencz ismert budapesti fogorvos a Magyar Nemzeti Múzeumnak egy érdekes német levelet ajándékozott, mely egyike azon kevés leveleknek, a melyeket Deák Ferencz német nyelven írt. Hogy kihez volt intézve, nem tudhatjuk. Tartalma katonaaállítási ügyre vonatkozik, a melyben bizonyos katonatisztek s az ismeretlen címzett van érdekelve. Közöljük e helyen a kérdéses levelet s felhívjuk rá azok figyelmét, a kik Deák Ferencz leveleinek összegyűjtésével foglalkoznak. A levél 4-edrétű papíron határozott vonásokkal van írva, s szószerinti tartalma ez: »Pest, den 21. Juni, 1869. Euer Hochwohlgeboren! Das General-Commando in Temesvár und das Reichs-Kriegs-Ministerium führen in ihrem Beschoide an: dass die Eruirung jener Officiere, welche bei der Militär-Assent-Commission in Arad; in den Monaten September und October 1869 fungirt haben, noch nicht möglich gewesen. Da um Ihre Beraubung gerade diesen Officieren Schuld gegeben wird, kann ich Ihnen leider keinen praktisch durchführbaren Rath ertheilen, in welcher Weise Sie im Stande wären, Ihre Forderung endlich zu realisiren. Andere die in Militär-Angelegenheiten bewandert sind, dürften vielleicht einen Weg finden, der zum Ziele führen würde. Empfangen Sie die Versicherung der Hochachtung, mit der ich bin Ihr ergebenster Franz v. Deák.«

— **Újabb adalék a hazai papírárakhoz 1499-ből.** A »Könyv-Szemle« mult évi füzetében a hazai középkori papírárakról közölt adalékok kiegészítéseül a körmöczbányai városi régi számadáskönyvből közöljük még a következő adatot, mely az 1499-ik évi kiadások közt így fordul elő: »1499 für 3 Puch papier d e n. 24.« Ez évben tehát Körmöczbányán egy kőncz papír ára 8 denár volt.

— **A gróf Forgách-féle levéltár** a Nemzeti Múzeum könyvtárában már fel van állítva s tudósaink naponkint használják. A levéltár az Árpádkortól kezdve a XVIII. század vége összesen 8605 oklevelet, levelet és actát és másolatot foglal magában. Az Árpádkori oklevelek száma 70-re megy, melyeknek egyrésze kiadatlan. Mohácsi vész előtti oklevél és levél összesen van: 2952.

— **Adalék Porpácsi Lukács királyi iródiák könyvtárához** 1441-ből. Történetírásunknak egyik hiánya még, hogy a hazai középkori kancelláriai praxist nem ismerjük. Tudjuk kik voltak az egyes korszakokban a királyi kancellárok, alkancellárok, prothonotáriusok, notáriusok stb., de a kancellária belső szervezetét és berendezését nem ismerjük. Még kevesebbet tudunk a királyi iródeákokról, (scribae styli regiae maiestatis) kiknek nevei legnagyobbbrészt még okleveleinkben lappanganak. Érdekesnek tartjuk azért itt a Nemzeti Múzeum könyvtárából Porpácsi Lukács királyi iródeáknak 1441-ben Budán kelt latin missilis levelét megismertetni, mely hazánk XV. századi kancelláriai, könyvtári és műveltségi viszonyaira világot vet. Porpáczy Lukács mint királyi iródiák Rauen Mihály prothonotariusnál volt alkalmazva, s midőn egy izben hirtelen Sárvára kellett utaznia, kiválóbb ingóságait egy lepecsételt zsákban bizonyos Szabó Mátyásnál Porpácson hagyta. Most azokat, rokonaihoz intézett levelében visszakéri, s kiemeli, hogy a zsákban a többi közt volt: egy jó törülköző, egy réz- és egy üveg-gyertyatartó és vagy 12 iskolai könyv. (•Item in uno sacco sigillato unum bonum linteamen, unum candelabrum cupreum, unum vitreum et vt puto XII. libri scolasticales.) Ezen felsorolt tárgyakból bennünket leginkább az iskolai könyvek érdekelnek; mert adaléket nyújtanak a hazai XV. századi iskolakönyvek bibliographiájához, s tájékoztatnak nemcsak Porpácsi Lukács könyvgyűjteményéről, hanem a XV. századi királyi iródeákok műveltségi állapotáról is. A levél 4-cdrétű papírra van írva; a levélíró két helyen törléseket tett, s külsejére a következő czímet írta: »Nobilibus Viris Johanni necnon Gregorie Sartori filiis Benedicti filij David de porpacz fratribus meis predilectis atque preamandis.« Magát pedig így írta alá: »Lucas filius Benedicti, ffly Egidij filij David de Porpacz Scriba Stili Regie Majestatis.«

— **Megjelent könyvjegyzékek.** Örvendetesen tapasztaljuk, hogy kisebb könyvtáraink lajstromozása s a lajstromok kinyomtatása lassan bár, de mégis halad előre. Így megkaptuk »a nagy-kőrösi dunamelléki ref. egyházkerület tanítóképző-intézet« könyvtárának jegyzékét, mely 59 lapon az intézet könyvtárát szakok szerint sorolja fel továbbá a képviselőház könyvtárának címjegy-

zékéből az első pótfüzet mely 94 lapon a könyvtár újabb szerzeményeit szintén szakok szerint ismerteti. A füzetben a szaklajstromot XVI lapra terjedő tárgymutató előzi még és 8 lapnyi betűrendes névmutató zárja be, mely a füzet használatát nagyon megkönnyíti.

— **A múzeumi bizottság jelentése.** Ép midőn a jelen füzetet zárjuk, vesszük az örvendetes hirt, hogy a képviselőház a múzeumi bizottság jelentését, mely a könyvtárra és régiségtárra nézve Bárány Radvánszky Béla javaslatának legnagyobb részét magáévá teszi, a mai ülésben (máj. 13.) tárgyalta, s azt a vallás és közoktatási m. kir. miniszter úr indítványára, ennek oly utasítással adta ki, hogy az abban foglalt javaslatokat, tekintettel a pénzügyi helyzetre, már az 1882. évi költségvetés szerkesztésénél a lehetőségig vegye figyelembe és a javaslatba hozott reformokat fontolóra véve, a szükséghez és körülményekhez képest intézkedjék.

— **Dr. Rómer Flóris** nagyérdemű veterán tudósunk jelenleg a Nemzeti Múzeum könyvtárában dolgozik, hol Zalamegye régészeti monographiájának befejező részét készíti Birjuk ígérését, hogy jövő füzetünket fel fogja fogja keresni közlésével.

— **Értesítés.** A »Magyar Könyv-Szemle« legközelebbi füzetekettős-füzet lesz: a II. és III-ik s július 1-én fog megjelenni. E számban helyünk lesz azon közlések számára is, melyek a jelen füzetből térszűke miatt kiszorultak, s helyrehozzuk mostani késedelmünket.